

Wewnętrzne zróżnicowanie sektora

Podstawowe fakty o branżach sektora organizacji pozarządowych w Polsce

SPORT, TURYSTYKA, REKREACJA, HOBBY

Jan Herbst

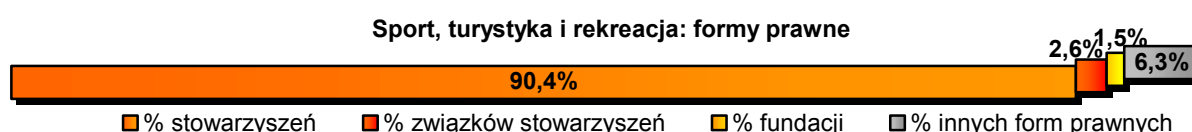
Stowarzyszenie Klon/Jawor, marzec 2005

B. SPORT, TURYSTYKA, REKREACJA, HOBBY

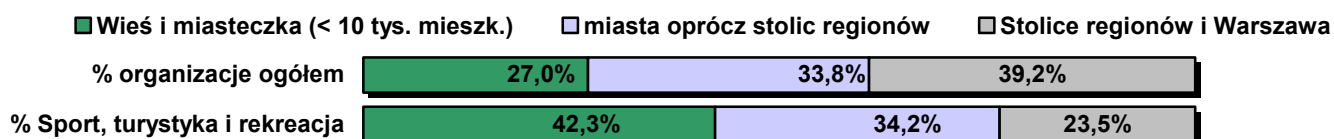
1. LICZBA ORGANIZACJI: organizacje sportowe i rekreacyjne tworzą najliczniejszą grupę w sektorze pozarządowym. Nawet nie licząc takich, które zajmują się sportem i rekreacją, ale nie uważają tych dziedzin za najważniejszy obszar swojej aktywności, można szacować, że jest ich dziś w Polsce nawet ok. 18 000, co stanowi prawie 40% wszystkich organizacji pozarządowych. Działania zdecydowanej większości z nich – bo aż 82% - polegają na prowadzeniu zajęć w zakresie amatorskiej kultury fizycznej, organizowaniu zawodów sportowych i utrzymywaniu obiektów sportowych. 61% deklaruje także działalność polegającą na organizowaniu imprez turystycznych i rekreacyjnych oraz prowadzeniu obiektów turystycznych lub rekreacyjnych. Co 3 organizacja tego typu (34,4%) zajmuje się rozwojem hobby i zainteresowań, prowadzi kluby członkowskie i kolekcjonerskie itp. Prawie połowa organizacji prowadzi także inne działania w dziedzinie sportu, turystyki i rekreacji.

2. FORMY PRAWNE: 9 na 10 organizacji sportowych, turystycznych i rekreacyjnych to stowarzyszenia, a tylko 1,5% stanowią fundacje – to zdecydowanie mniej niż w całym sektorze, w którym formę prawną fundacji ma 13% organizacji. 2,6% stanowią związki stowarzyszeń. 6,3% organizacji tego typu twierdzi, że posiada inną formę prawną.

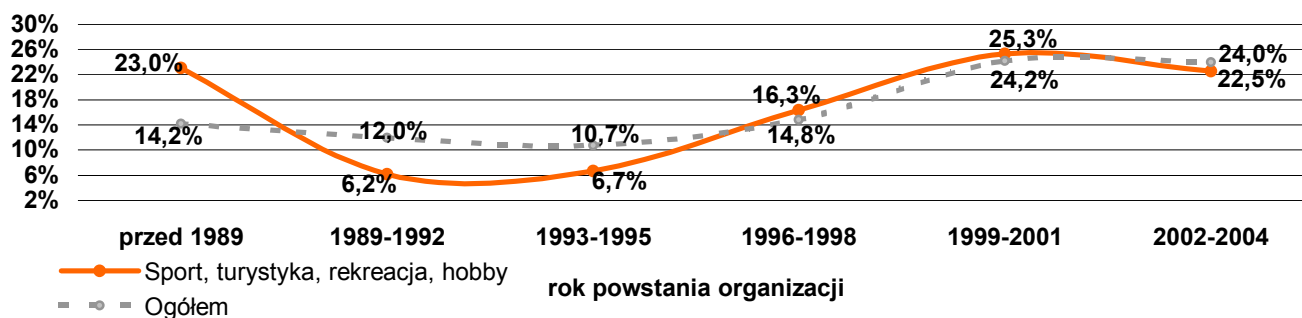

3. LOKALIZACJA: organizacje sportowe i rekreacyjne zlokalizowane są częściej na terenach wiejskich i w małych miastach – pod tym względem zdecydowanie wyróżniają się na tle całego sektora pozarządowego. Ponad 40% z nich ma siedzibę na wsi i w miastach do 10 tys. mieszkańców. Spośród ok. 57% organizacji zajmujących się sportem i rekreacją zlokalizowanych w miastach powyżej 10 tys. mieszkańców, tylko niespełna 25% znajduje się w stolicach województw i w Warszawie. W całym sektorze, proporcje te są odwrotne.

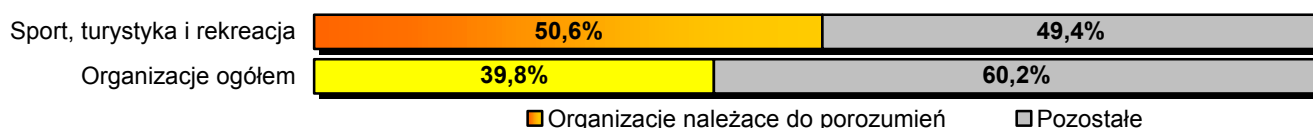
4. WIEK ORGANIZACJI: Jak się wydaje, organizacje, których głównym polem działania jest sport, turystyka i rekreacja stanowią statystycznie rzecz biorąc najstarszą część sektora pozarządowego. Prawie 25% z nich powstało jeszcze przed 1989 rokiem. Warto zwrócić uwagę, że przełom 1989 roku, który doprowadził do gwałtownego rozwoju innych form aktywności stowarzyszeniowej, nie wywarł wyraźnego wpływu na dynamikę rozwoju organizacji sportowych. Relatywnie mało działających do dziś organizacji tego typu powstało

w pierwszej połowie lat 90. W późniejszym okresie, struktura wieku działających organizacji tego typu zbliża się do rozkładu w całym sektorze pozarządowym.

5. FEDERALIZACJA I REPREZENTACJA: środowisko organizacji zajmujących się sportem, turystyką i rekreacją tworzy bodaj najlepiej zorganizowany podsektor ruchu pozarządowego. Co druga organizacja tego typu należy do branżowej, regionalnej lub ogólnopolskiej federacji lub porozumienia organizacji (w całym sektorze – 36%). Prawie 10% deklaruje przynależność do porozumienia o charakterze międzynarodowym (podobnie jak wśród ogółu organizacji, gdzie odsetek ten sięga 11%). 63% twierdzi, że zna organizacje które działają w interesie organizacji sportowych lub rekreacyjnych, choć 17% uważa je za nieskuteczne. Wśród ogółu badanych przekonanie, że takie organizacje istnieją wyraża nieco mniej, bo ok. 54% organizacji, przy czym na ich nieskuteczność wskazuje jedynie 10%. Jednocześnie jednak 77% organizacji sportowych (najwięcej wśród wszystkich typów organizacji) nie zna organizacji działających w interesie całego sektora (wśród ogółu organizacji zadeklarowało tak ok. 63%). Można to uznać za przejaw tego, w jak dużym stopniu środowisko to funkcjonuje w oderwaniu od ruchu pozarządowego jako takiego. 56,5% organizacji sportowych i rekreacyjnych nie potrafi wskazać organizacji działających w interesie organizacji w ich regionie: to dużo, ale wciąż nieco mniej niż wśród wszystkich organizacji, wśród których takich przykładów nie jest w stanie wskazać 62%.

Federalizacja: organizacje należące do jakichkolwiek (polskich lub międzynarodowych) porozumień

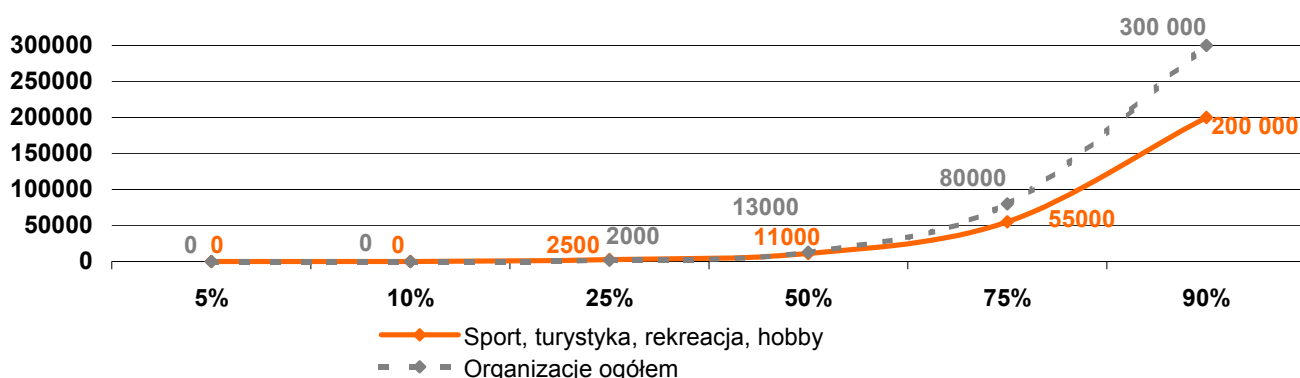
6. WIELKOŚĆ, SKALA DZIAŁAŃ: pod względem wielkości, organizacje sportowe, turystyczne i rekreacyjne nie różnią się specjalnie od innych, przy czym jednak tworzą środowisko bardziej jednolite, mniej zróżnicowane pod względem wielkości. Wyróżniają się pod względem aktywności swoich członków i częściej korzystają z pracy wolontariuszy, a przy tym dysponują – w stosunku do innych organizacji - nieco mniejszymi zasobami finansowymi (dotyczy to zwłaszcza grupy organizacji najbogatszych). Mają bardziej lokalny charakter, częściej niż inne ograniczają swoje działania do najbliższego sąsiedztwa:

- Jeśli chodzi o poziom członkostwa, organizacje sportowe i rekreacyjne nie wyróżniają się. Podobnie jak ma to miejsce w całym sektorze, połowa z nich liczy nie więcej niż 45 członków, a 5% największych ma ponad 950 członków. Jednak istotnym uzupełnieniem dla tych porównań wydaje się fakt, iż według deklaracji samych organizacji członkowie stowarzyszeń sportowych i rekreacyjnych aktywniej niż w

całym sektorze włączają się w ich działania. Jak wynika z szacunków dokonywanych przez uczestników badania, w pracach przeciętnej organizacji sportowej lub rekreacyjnej aktywnie uczestniczy 57% jej członków, w porównaniu do 50% wśród ogółu organizacji. Biorąc pod uwagę fakt, iż organizacje zlokalizowane na wsi generalnie deklarują wyższą aktywność swoich członków niż te mające siedzibę w miastach, można dojść do wniosku, że szczególna aktywność członków organizacji sportowych i rekreacyjnych związana jest właśnie z tym, że większość z nich działa na wsi. Jednak pogłębione analizy dowodzą, iż organizacje sportowe cieszą się (w opinii ich przedstawicieli) większym wsparciem swoich członków niezależnie od tego, gdzie działają.

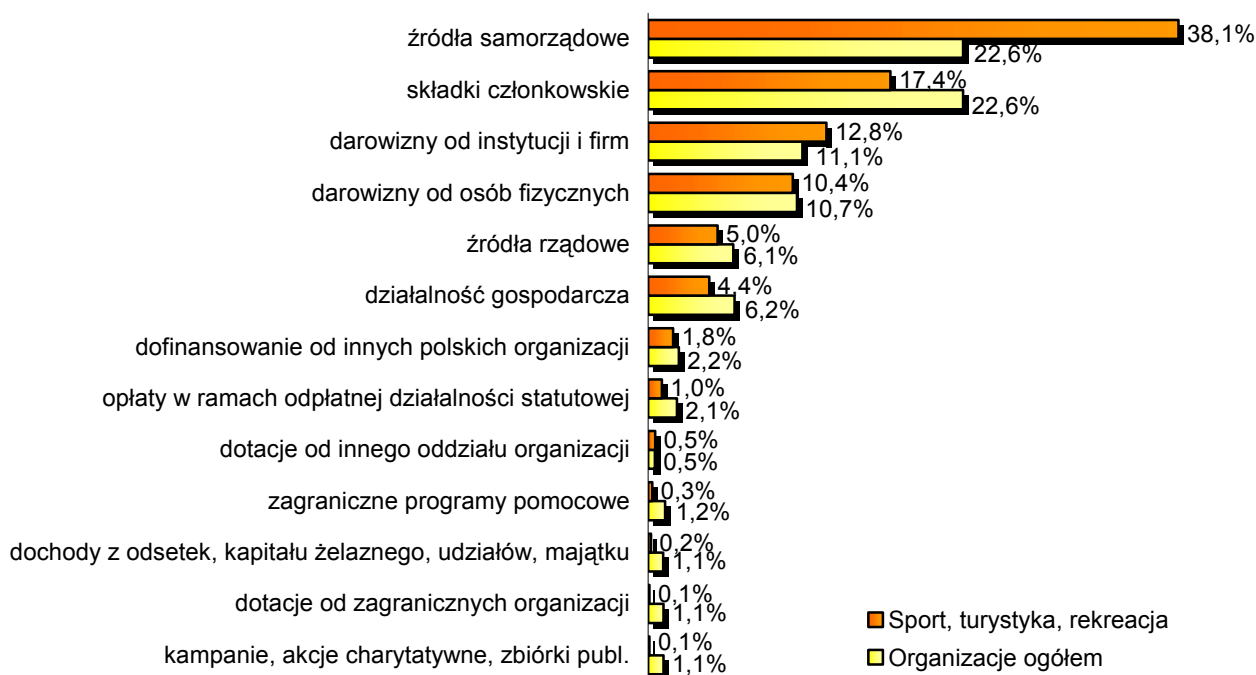
- 57,5% organizacji sportowych i rekreacyjnych nie współpracuje z wolontariuszami - pod tym względem także nie różnią się od ogółu organizacji. Nie wyróżniają się także pod względem liczby angażujących się w ich prace wolontariuszy.
- 69% organizacji zajmujących się głównie sportem i rekreacją nie zatrudnia płatnych pracowników (w sektorze jest to 67%). Także pod względem zróżnicowania poziomu zatrudnienia nie wyróżniają się one spośród ogółu organizacji. Warto jednak zwrócić uwagę na pewne różnice. Wśród wszystkich organizacji pozarządowych zatrudniających płatny personel, w co drugiej organizacji 66% zatrudnionych to kobiety. Wśród organizacji sportowych i rekreacyjnych kobiet jest zdecydowanie mniej. W co drugiej organizacji tego typu (spośród tych, które w ogóle dają zatrudnienie) odsetek kobiet wśród pracowników nie przekracza 50%. W 3 na 4 organizacje sportowe i rekreacyjne udział kobiet wśród zatrudnionych nie przekracza 70%, podczas gdy w całym sektorze sięga 100%. Personel organizacji sportowych i rekreacyjnych jest także nieco starszy niż w całym sektorze.
- 19% organizacji sportowych osiągnęło w roku 2003 przychody nie przekraczające 1 tysiąca zł. W całym sektorze było podobnie. Rozkład przychodów organizacji sportowych jest jednak dużo bardziej „płaski” niż w całym sektorze (co oznacza, że różnice pomiędzy nimi są mniejsze). Innymi słowy, relatywnie mniej organizacji tego typu należy do grupy o największych budżetach. Połowa organizacji sportowych dysponowała w 2003 roku kwotą nie większą niż 11 tysięcy zł, co stanowi tylko o 2 tysiące mniej niż wyniosły przychody połowy wszystkich organizacji. Jednak budżet 90% organizacji sportowych i rekreacyjnych nie przekracza 200 tysięcy zł, podczas gdy wśród 90% wszystkich organizacji sięga nawet 300 tysięcy zł.
- Organizacje sportowe i rekreacyjne mają zwykle charakter lokalny, najczęściej koncentrują swoje działania na najbliższym otoczeniu. Wyłącznie na poziomie lokalnym (powiatu lub niższym) działa 59% organizacji zajmujących się sportem i rekreacją, w porównaniu do 47% wśród wszystkich organizacji. tylko 17% jako teren swojej aktywności wskazuje cały kraj (wśród wszystkich organizacji deklaruje tak 25%), a jedynie 8% działa wyłącznie w skali kraju lub na poziomie międzynarodowym (wśród wszystkich organizacji – 19%).

Budżet 2003 w PLN: (X)% organizacji dysponuje nie więcej niż... zł.

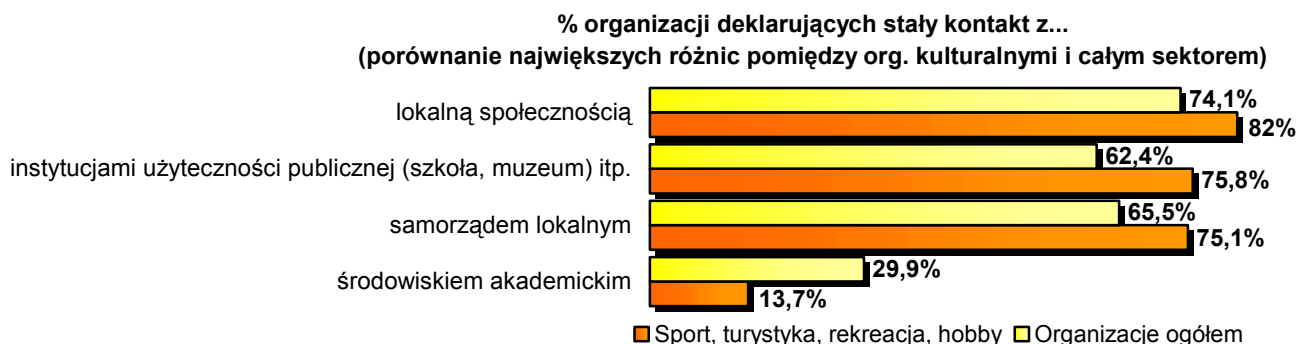

7. ŹRÓDŁA PRZYCHODÓW: do najczęstszych źródeł przychodów organizacji działających w obszarze sportu, turystyki i rekreacji należą składki członkowskie (z tego źródła korzysta prawie 66% z nich), źródła samorządowe (65%), oraz darowizny od instytucji/firm lub od osób prywatnych (po ok. 40%). Jeśli chodzi o hierarchię, podobnie jest w całym sektorze pozarządowym. Jednak warto zwrócić uwagę, że z dofinansowania samorządów korzysta o 20% organizacji sportowych i rekreacyjnych więcej niż ma to miejsce w całym sektorze. Wśród źródeł finansowania mających największe znaczenie dla budżetu typowej organizacji zajmującej się sportem i rekreacją zdecydowanie na pierwszym miejscu plasuje się samorząd: przeciętna organizacja omawianego typu czerpie stąd 38% swoich przychodów (w całym sektorze jest to 23%). Istotne są także składki członkowskie, stanowiące 17,5% budżetu statystycznej organizacji sportowej i rekreacyjnej (to nieco mniej niż w całym sektorze, gdzie udział ten sięga 23%). Pewne znaczenie mają także darowizny od instytucji i firm (13% przeciętnego budżetu) oraz od osób prywatnych (10% budżetu).

Udział poszczególnych źródeł finansowania w budżecie przeciętnej organizacji w %

8. WSPÓŁPRACA: Lokalny charakter organizacji sportowych i rekreacyjnych znajduje odzwierciedlenie w ich deklaracjach dotyczących tego, z jakimi instytucjami bądź podmiotami najczęściej utrzymują kontakty. Najczęściej wskazywani przez nich partnerzy to lokalna społeczność, w której działają, oraz instytucje użyteczności publicznej (takie jak np. szkoła) i samorząd lokalny. Podobna hierarchia występuje w całym sektorze pozarządowym, jednak organizacje sportowe i rekreacyjne wskazują na tych partnerów znacznie częściej. Regularne kontakty z lokalną społecznością deklaruje 82% z nich, w porównaniu do niespełna 75% wśród ogółu organizacji. Z instytucjami użyteczności publicznej współpracują 3 na 4 organizacje tego typu (76%), zaś w całym sektorze – 62% organizacji. Także 3 na 4 organizacje sportowe i rekreacyjne często kontaktują się z samorządem lokalnym – wśród wszystkich organizacji taka deklaracja pojawiła się w 65% przypadków. Częstym partnerem 55% organizacji sportowych są także media lokalne. Wśród podmiotów, z którymi organizacje te zwykle nie utrzymują kontaktów najczęściej wymieniane są: zagraniczne organizacje pozarządowe z krajów UE (brak rozbudowanych kontaktów deklaruje tu 89% omawianych organizacji) i poza UE (99% nie ma takich kontaktów lub ma je sporadycznie), instytucje odpowiedzialne za dystrybucję funduszy europejskich (sporadycznie lub wcale nie kontaktuje się z nimi 96% organizacji sportowych, w porównaniu do 87% w całym sektorze), rząd i instytucje na szczeblu centralnym (93,5%, zaś wśród wszystkich organizacji 85%), partie polityczne (ok. 90%, podobnie jak w całym sektorze), media ogólnopolskie (91%), oraz środowisko akademickie i naukowe, z którym nie kontaktuje się ponad 86% organizacji sportowych i rekreacyjnych (w całym sektorze odsetek ten jest znacznie mniejszy, i wynosi 70%). Zapytani o to, których partnerów uznają za najważniejszych z punktu widzenia realizacji stawianych sobie celów, przedstawiciele organizacji sportowych i rekreacyjnych wskazują najczęściej te same instytucje, które należą do ich najczęstszych partnerów: samorząd lokalny (70% wskazań, w porównaniu do 58% wśród wszystkich organizacji), lokalną społeczność (44%, zaś w całym sektorze 34%) oraz instytucje użyteczności publicznej (43%, przy 33% wśród ogółu badanych). Rzadziej niż inne organizacje uznają natomiast za ważne kontakty ze środowiskiem akademickim i naukowym (2,5% w porównaniu do 10% w całym sektorze).

9. UNIA EUROPEJSKA: w porównaniu do innych, organizacje sportowe, turystyczne i rekreacyjne są umiarkowanie zainteresowane skorzystaniem ze środków dostępnych w ramach nowych funduszy europejskich. 1 na 3 organizacji tego typu (32%) twierdzi, że nie będzie starać się pozyskać dofinansowania z funduszy, przy czym 20% wybiera odpowiedź „raczej nie”, zaś 10% deklaruje, że „na pewno” nie będzie tego robić. W całym sektorze pozarządowym odsetek organizacji w małym stopniu zainteresowanych funduszami unijnymi wynosi 26%. 68% organizacji sportowych i rekreacyjnych planuje skorzystać ze środków UE (wśród wszystkich organizacji zadeklarowało tak prawie 75% organizacji). Połowa spośród nich nie jest jednak jeszcze na tyle zdecydowana, by twierdzić, że „na pewno” będą zabiegać o dofinansowanie z tego źródła. Te, które podejmą taką próbę, staną przed niełatwym zadaniem, biorąc pod uwagę, że zdecydowana większość nie ma na tym polu żadnych

doświadczeń – 96% organizacji sportowych i rekreacyjnych w ciągu ostatnich 4 lat nie ubiegało się o żadne środki programów pomocowych i przedakcesyjnych UE, zaś tylko 4% podejmowało takie starania. W całym sektorze pozarządowym, odsetek organizacji mających doświadczenia związane z aplikowaniem do programów unijnych wynosi 14%. Można więc powiedzieć, że rozbudowane plany organizacji sportowych w zakresie wykorzystania funduszy unijnych nie są w żaden sposób ugruntowane w praktyce.

Plany i doświadczenia związane ze środkami unijnymi

